

Сосновська О. О., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, м. Полтава, Україна

ORCID ID: 0000-0002-9818-9571

e-mail: olgasosnovska79@gmail.com

Методичні підходи до діагностування фінансового стану підприємства

Анотація. У статті розкрито зміст поняття «фінансовий стан підприємства», досліджено теоретико-методичні основи та узагальнено сучасні наукові підходи щодо його трактування. Обґрунтовано актуальність та необхідність діагностики фінансового стану підприємства з метою забезпечення його ефективної діяльності. Визначено основні етапи проведення фінансової діагностики, проаналізована система показників, які використовуються в ході її здійснення, сформульовано основні завдання, що вирішуються при цьому. Розглянуто критерії та основні методику діагностики фінансового стану підприємства. Визначено, що завдяки комплексній діагностиці фінансового стану з'являється можливість значно зменшити невизначеність та ризик, які притаманні будь-якому процесу прийняття управлінських рішень в ринковому економічному середовищі. Вона сприяє забезпеченню раціонального використання фінансових ресурсів, підвищенню ефективності господарської діяльності та підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

Ключові слова: діагностика; фінансовий стан; ліквідність; платоспроможність; рентабельність; фінансова стійкість.

Sosnovska O. O., Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Enterprise Economics and Personnel Management, Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University, Poltava, Ukraine

Methodical Approaches to Diagnosing the Financial Status of the Enterprise

Abstract. Introduction. Diagnostics of financial activity is one of the most important components of business economic analysis. It contributes to the indication of the competitiveness of a business, to monitor its liquidity, creditworthiness, financial stability and market position, and to develop mechanisms to guard against bankruptcy. All subjects related to the business life of the company and business should use financial analysis methodology to make data-driven decisions aimed at optimizing their interests. The process of diagnosis of the financial status of the enterprise is a complex concept that uses a combination of factors, which are the basis of methods of bankruptcy forecasting, assessing the borrower's creditworthiness and analyzing the investment attractiveness of the enterprise. Appropriately based diagnosis helps to ensure that the financial resources are used rationally and therefore the efficiency and the competitiveness of the enterprise are managed.

Purpose. The purpose of the research is to review and compare the methods and tactics used to diagnose the financial status of enterprises and the results of their activity. This will enable enterprises to identify and prevent shortcomings in financial activities, find reserves for improving the financial position of the company and its solvency.

Conclusions. The article sets out the subject matter of the financial status of enterprises, together with relevant researched theoretical and methodical foundations and modern scientific approaches to its interpretation are generalized. The significance and necessity of diagnostics of financial conditions are substantiated. The fundamental stages of conducting financial diagnostics are identified, the collection of indicators employed is analyzed, the main tasks of action are formulated. Criteria and primary methods of diagnostics of the financial status of enterprises are considered.

Keywords: diagnostics; financial condition; liquidity; solvency; profitability; financial stability.

JEL Classification: G 32, O16, P42.

Постановка проблеми. Діагностика фінансової діяльності є однією з найважливіших складових економічного аналізу, що надає можливість визначати конкурентоспроможність суб'єкта підприємницької діяльності, здійснювати контроль за його ліквідністю, платоспроможністю, фінансовою та ринковою стійкістю, розробляти заходи щодо запобігання банкрутства. Всі суб'єкти, які мають відношення до ділового життя підприємства та бізнесу, повинні використовувати методику фінансового аналізу для прийняття рішень, спрямованих на оптимізацію своїх

інтересів. Завдяки комплексній діагностиці фінансового стану з'являється можливість значно зменшити невизначеність та ризик, які притаманні будь-якому процесу прийняття управлінських рішень в ринковому середовищі господарювання.

Головна мета діагностики фінансового стану підприємства – своєчасно виявляти і попереджувати недоліки у фінансовій діяльності, знаходити резерви покращення фінансового становища підприємства та його платоспроможності. Поліпшення фінансового

стану є актуальним питанням, дослідженню та вирішенню якого і присвячується стаття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам діагностики фінансового стану підприємства присвячені праці таких вчених, як В. Андрійчук, В. Власюк, О. Гадзевич, В. Готра, Ю. Копчак, В. Кудряшов, Л. Лахтіонова, О. Підхомний, Л. Фролова, О. Григораш, Н. Шпак, О. Рудницька та інших.

У сучасних умовах проблеми діагностики фінансового стану підприємств все ще залишаються актуальними, тому потребують наукового та систематизованого підходу до їх вивчення.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є проведення діагностики фінансового стану підприємства та результатів його діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Забезпеченість фінансовими ресурсами в межах розрахункової потреби та їх раціональне використання створює широкі можливості для поліпшення виробничих показників, підвищення ефективності застосування засобів та предметів праці, робочої сили, сучасних інформаційних технологій. У наукових джерелах існує значна кількість підходів до визначення поняття фінансового стану підприємства, але відсутня єдина думка щодо самої сутності фінансового стану підприємства.

Так, Н. З. Шпак та О. М. Рудницька визначають фінансовий стан як «економічну категорію, що відображає стан капіталу в процесі його кругообігу і здатність суб'єкту господарювання до саморозвитку» [15, с. 258]. Дане визначення розглядає фінансовий стан підприємства як економічну категорію, яка визначає здатність підприємства до розвитку, що, є некоректним, оскільки «фінансовий стан» це не економічна категорія, а поняття. У цілому, дане твердження недостатньо приділяє уваги обґрунтуванню фінансового стану як економічної категорії.

Покропивний С. Ф. розглядає не фінансовий стан підприємства, а фінансово-економічний, який «характеризується рівнем прибутковості і рентабельності капіталу, фінансовою стійкістю і динамікою структури джерел фінансування, здатністю розраховуватися за борговими зобов'язаннями» [11, с. 140]. На наш погляд, це твердження містить не сутність поняття фінансового стану і ґрунтується на оціночних характеристиках, тобто показниках, що його характеризують. Дане визначення, розкриває основні елементи аналізу, тобто виділяє основні складові фінансового стану підприємства.

На думку Л. А. Лахтіонової, фінансовий стан підприємства відображає кінцеві результати його діяльності [9, с. 261]. Кудряшов В. П. вважає, що фінансовий стан – це сукупність показників, які відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів [8, с. 41]. Довгаль Н. С. визначає фінансовий стан господарюючого суб'єкта, як

характеристику його фінансової конкурентоспроможності (тобто платоспроможності, кредитороспроможності), використання фінансових ресурсів та капіталу, виконання зобов'язань перед державою та іншими господарюючими суб'єктами [6, с. 56].

Гадзевич О. І. під фінансовим станом розуміє здатність підприємства фінансувати свою діяльність [3, с. 12]. Гончаров А. Б. вважає, що фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [4, с. 182].

Андрійчук В. Г. розглядає фінансовий стан підприємства як «з'ясування того, чи здатне підприємство відповідати по своїх зобов'язаннях, як швидко кошти, вкладені в активи, можуть перетворюватися на реальні гроші, і наскільки ефективно використовується майно» [1, с. 308]. Дане визначення ототожнює поняття ліквідності та фінансового стану підприємства, що не зовсім правомірно, оскільки ліквідність є одним з елементів, що характеризує фінансовий стан підприємства, а не визначає його.

Власюк В. Є. розглядає фінансовий стан підприємства як «реальну (фіксовану на певний момент часу) і потенційну фінансову спроможність підприємства забезпечити певний рівень фінансування поточної діяльності, саморозвитку та погашення зобов'язань перед підприємствами й державою. Кількісно він вимірюється системою показників, на підставі яких здійснюється його оцінка» [2, с. 90]. Перевагою даного визначення є підкреслення кількісного аспекту фінансового стану підприємства та виокремлення його сутності та індикаторів, що його характеризують. Проте попри вказану перевагу неточність даного твердження полягає в ігноруванні автором ефективності використання капіталу, яка в свою чергу визначає фінансову спроможність підприємства.

Так, Г. І. Сичова визначає фінансовий стан як ступінь забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями [12, с. 302].

Цигильник І. І. вказує, що фінансовий стан підприємства визначається сукупністю показників, які відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, його реальні й потенційні фінансові можливості. Він безпосередньо впливає на ефективність підприємницької діяльності господарюючих суб'єктів. У свою чергу, фінансовий стан суб'єктів господарювання прямо залежить від результатів їх підприємницької діяльності. Якщо

господарська діяльність забезпечує прибуток, то утворюються додаткові джерела коштів, які в кінцевому результаті сприяють зміцненню фінансового стану підприємства [14, с. 45].

Найбільш широко визначення фінансового стану дає Л. В. Фролова: «комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин і визначається сукупністю виробничо-господарських факторів, характеризується системою моделей, методів і показників, які відбивають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [13, с. 37]. Воно дозволяє стверджувати, що фінансовий стан підприємства характеризується певною системою показників, які базуються на відносних показниках координації та розподілу, проте треба брати до уваги, що рівень або значення вказаних показників є похідними величинами, які залежать від структури активів та капіталу підприємства, обумовлених ефективністю використання останнього.

Фінансовий стан підприємства є дуже містким поняттям. Для його характеристики в економічній літературі досить часто застосовуються такі критерії, як:

- фінансова стійкість підприємства – такий стан його фінансових ресурсів, їх розподілу та використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого ризику;
- платоспроможність – здатність підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями;
- кредитоспроможність – здатність до отримання кредитів та їх своєчасного погашення власними коштами та іншими фінансовими ресурсами;
- прибутковість роботи підприємства;
- оптимальність з точки зору економічного становища підприємства розподілу прибутку, що

залишається в його розпорядженні після сплати податків і обов'язкових відрахувань;

– раціональне розміщення основних і оборотних коштів (власних і позикових), перш за все, недопущення відволікання грошей у запаси непотрібного підприємству устаткування, яке довгий час не монтується і не використовується, понаднормативні запаси товарно-матеріальних цінностей, витрат виробництва у дебіторську заборгованість, інші позапланові й непродуктивні витрати;

– наявність власних фінансових ресурсів (основних і оборотних коштів) не нижче мінімально необхідного рівня для організації виробничого процесу і реалізації продукції;

– ліквідність балансу – ступінь покриття зобов'язань підприємства такими активами, строк перетворення яких у грошові кошти відповідає терміну погашення зобов'язань.

Методика діагностування фінансового стану підприємства – це комплекс науково-методичних інструментів та принципів дослідження фінансової стійкості, платоспроможності, імовірності банкрутства об'єкта дослідження [5, с. 220].

З метою проведення детальної діагностики фінансового стану підприємства можуть застосовуватися такі методики [7, 10]:

1. Комплексна однокритеріальна оцінка фінансового стану підприємства розроблена Уільямом Бівером. Він створив базу даних, яку потім використовував у своїй моделі для статистичного тестування надійності 30 фінансових коефіцієнтів. Отримані значення даних показників порівнюються з їх середніми значеннями для трьох груп підприємств: успішних; тих, що збанкрутували впродовж п'яти років; тих, що збанкрутували впродовж одного року.

2. Показник діагностики платоспроможності Конана і Гольдера розраховується за формулою:

$$ZKГ = 0,16X_1 - 0,22X_2 + 0,87X_3 + 0,10X_4 - 0,24X_5, \quad (1)$$

де X_1 – частка дебіторської заборгованості та коштів у валюті балансу;

X_2 – частка постійного капіталу у загальній вартості пасивів;

X_3 – відношення фінансових витрат до виручки від реалізації;

X_4 – відношення витрат на персонал до величини доданої вартості;

X_5 – відношення валового прибутку до величини позикового капіталу.

3. Модель Спрінгейта, орієнтована на визначення рівня використання доходів підприємства, має вигляд:

$$ZC = 1,03 X_1 + 3,07 X_2 + 0,66 X_3 + 0,4X_4, \quad (2)$$

де X_1 – частка оборотних активів у валюті балансу;
 X_2 – частка операційного прибутку, суми податків, відсотків за користування позиковим капіталом у загальній вартості активів;

X_3 – частка прибутку в сумі короткострокової заборгованості та податків;

X_4 – швидкість обороту всього капіталу підприємства (співвідношення обсягу продажу та загальної вартості активів).

Якщо $ZC < 0,862$, то фінансовий стан підприємства нестабільний і воно є потенційним банкрутом. Коли $ZC > 2,45$, то загроза банкрутства мінімальна. У цілому похибка прогнозу можливості банкрутства за цією

моделлю не перевищує 10 %, що є нормальним для правильного обґрунтування рішень щодо управління фінансовими ресурсами.

4. Z-рахунок Е. Альтмана. Розрізняють двох- та п'ятифакторні моделі Z-рахунку Е. Альтмана.

$$Z = -0,3877 - 1,0736 X_1 + 0,0579 X_2 \quad (3)$$

Для підприємств, у яких $Z = 0$, ймовірність банкрутства становить 50 %. Від'ємні значення Z свідчать про зменшення ймовірності банкрутства. Якщо $Z > 0$, то ймовірність банкрутства перевищує 50 % та підвищується зі збільшенням значення Z . Ця модель не потребує значного обсягу вихідної інформації, але її

$$Z = 1,2 X_1 + 1,4 X_2 + 3,3 X_3 + 0,6 X_4 + 1,0 X_5, \quad (4)$$

де X_1 – частка чистих оборотних активів у загальній величині активів;

X_2 – рентабельність активів, розрахована за чистим прибутком;

X_3 – рентабельність активів, розрахована за фінансовим результатом від звичайної діяльності до оподаткування;

X_4 – відношення ринкової вартості підприємства (ринкова вартість корпоративних прав) до позичкового капіталу;

X_5 – коефіцієнт віддачі усіх активів, який розраховується як відношення чистого доходу від реалізації до загальної величини усіх активів. Розрахунок величини Z дозволяє проаналізувати динаміку змін фінансової стійкості підприємства та оцінити ймовірності появи кризи на підприємстві за

Двофакторна модель ймовірності банкрутства визначається за допомогою коефіцієнта покриття (X_1) і коефіцієнта автономії (X_2):

недоліком є недостатня точність прогнозування ймовірності банкрутства (похибка $Z = 0,65$) [46, с. 434].

Для збільшення точності прогнозу у західній практиці використовують п'ятифакторну модель Z-рахунку:

такою шкалою: $Z \leq 1,8$ – дуже висока; $1,81 \leq Z \leq 2,70$ – висока; $2,71 \leq Z \leq 2,90$ – можлива; $Z \geq 2,91$ – дуже низька.

Доречно зауважити, що у дослідженнях Е. Альтмана середнє значення показника Z для фінансово неспроможних підприємств дорівнювало $-0,29$, а для групи успішно працюючих $+5,02$.

Таким чином, різноманітність та багатогранність методик діагностування фінансового стану свідчить про складність та важливість вивчення фінансової діяльності підприємств.

Діагностику фінансового стану підприємства доцільно почати з аналізу відносних показників, що характеризують ліквідність та платоспроможність підприємства (табл.1).

Таблиця 1 Показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «Полтава–Сад» Полтавського району, 2013–2017 рр.

Показники	Роки					Абсолютне відхилення 2017 р. від 2013 р
	2013	2014	2015	2016	2017	
Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,758	0,537	0,360	0,418	0,470	0,288
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	0,366	0,307	0,214	0,289	0,338	-0,026
Загальний коефіцієнт ліквідності	2,311	2,386	2,516	2,022	1,180	-1,131
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0004	0,0009	0,0006	0,0027	0,0064	0,006
Коефіцієнт термінової ліквідності	0,061	0,075	0,056	0,092	0,117	0,056

Джерело: розрахунки автора

Аналіз даних табл. 1 дозволив зробити висновок, що показники платоспроможності підприємства знаходяться на середньому рівні, але за досліджуваній період частина з них зростає. Так, коефіцієнт маневреності власних коштів свідчить про тенденцію до збільшення власних коштів підприємства, що знаходяться у мобільній формі. За досліджуваній період їх частка у структурі власного капіталу збільшилась на 0,288 і на кінець 2017 р. склала 47,0%. Загальний коефіцієнт ліквідності навпаки зменшився на 1,131, і в 2017 р. його значення становило 1,180, що вказує на те, що на 1 грн поточних зобов'язань припадало 1,18 грн поточних активів підприємства. Значення коефіцієнта є більшим від одиниці, отже підприємство не є ліквідним. Коефіцієнт

абсолютної ліквідності за п'ять років збільшився на 0,006 і становить 0,0064. У 2017 р. у порівнянні з 2013 р. коефіцієнт термінової ліквідності збільшився на 0,056.

Діагностика фінансового стану передбачає аналіз чинників формування показників, які характеризують стабільність функціонування підприємства з позиції забезпечення прибутковості операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Серед цих показників важливе місце належить порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості. Аналіз фінансової стійкості дає можливість оцінити, наскільки підприємство готове до погашення своїх боргів, в якій мірі воно є незалежним з фінансової сторони, зростає чи зменшується рівень цієї незалежності, чи відповідає

стан активів і пасивів підприємства завданням його фінансово-господарської діяльності.

Розрахуємо та проаналізуємо їх значення у ТОВ «Полтава–Сад» Полтавського району (табл. 2).

Таблиця 2 Динаміка порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості ТОВ «Полтава-Сад» Полтавського району, 2013–2017 рр.

Показники	Роки					Відхилення 2017 р. від 2013 р.	
	2013	2014	2015	2016	2017	абсолютне (+; -)	відносне, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	42474,0	32871,0	55029,0	91109,0	75741,0	33267,0	78,3
Операційні витрати, тис. грн	28493,1	26214,0	29531,7	34393,0	43369,0	14875,9	52,2
у т. ч.: змінні	20174,3	16326,0	19216,4	28791,0	33073,0	12908,7	64,0
постійні	8240,8	9888,0	10315,3	5602,0	10296,0	2055,2	24,9
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн	6289,1	20078,0	29354,7	57431,0	19799,0	13509,9	214,8
Маржинальний дохід, тис. грн	4582,5	19425,2	28936,6	62318,0	42668,0	38085,5	831,1
Коефіцієнт маржинального доходу	0,184	0,353	0,532	0,684	0,563	0,379	x
Поріг рентабельності, тис. грн	5329,1	19751,6	28653,1	8190,1	18287,7	12958,6	243,2
у % до чистого доходу	20,3	35,9	39,2	9,0	24,1	3,8	x
Зона фінансової стійкості, тис. грн	9216,8	39503,2	58290,3	82918,9	57453,3	48236,5	523,4
Запас фінансової стійкості, %	29,4	52,1	85,3	91,0	75,9	46,5	x

Джерело: розрахунки автора

Аналіз даних табл. 2 свідчить, що у 2017 р. у порівнянні з 2013 р. при збільшенні чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на 33267,0 тис. грн (78,3 %), розмір операційних витрат зріс на 14875,9 тис. грн (52,2 %). За цей же період прибуток від операційної діяльності збільшився на 13509,9 тис. грн (у 2 рази). Змінні витрати зросли на 12908,7 тис. грн (64,0 %) та становлять 33073,0 тис. грн, а постійні на 2055,2 тис. грн (24,9 %). Негативним з точки зору

динаміки фінансового стану підприємства є збільшення порогу рентабельності на 12958,6 тис. грн та зростання його частки у чистому доході з 20,3 % до 24,1 %. Позитивним є збільшення зони фінансової стійкості на 48236,5 тис. грн, оскільки чим вища зона стійкості, тим більш фінансово стійким є підприємство. Проведемо розрахунки для визначення типу фінансової стійкості ТОВ «Полтава–Сад» (табл. 3).

Таблиця 3 Показники для визначення та аналізу типу фінансової стійкості ТОВ «Полтава-Сад» Полтавського району, 2013-2017 рр.

Показники	Роки					Абсолютне відхилення 2017 р. від 2013 р.
	2013	2014	2015	2016	2017	
Власні оборотні кошти	16522,0	19229,0	17576,0	23804,0	67800,0	51278,0
Довгострокові зобов'язання	641,0	5123,0	66,0	486,0	40867,0	40226,0
Короткострокові кредити і позики	27957,0	12471,0	11799,0	24835,0	69473,0	41516,0
Запаси	1654,0	2053,0	3120,0	4139,0	8947,0	7293,0
Наявність власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	17163,0	24352,0	17642,0	24290,0	108667,0	91504,0
Загальна величина джерел формування запасів	45120,0	21282,0	20696,0	49125,0	178140,0	133020,0
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів	14868,0	17176,0	14456,0	19665,0	58853,0	43985,0
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	15509,0	22299,0	14522,0	20161,0	99720,0	84211,0
Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів	43466,0	19229,0	17576,0	44986,0	169193,0	125727,0
Тип стійкості	стійкий стан	стійкий стан	стійкий стан	стійкий стан	стійкий стан	x
Коефіцієнт забезпеченості запасів відповідними джерелами формування	27,279	10,366	6,633	11,868	19,911	-7,368
Надлишок (+) або нестача (-) відповідних джерел формування на 1 грн запасів	26,279	9,366	5,633	10,868	18,911	-7,368

Джерело: розрахунки автора

Аналіз даних табл. 3 показує, що при зростанні запасів у 2017 р. у порівнянні з 2013 р. на 7293,0 тис. грн у підприємстві відбулося збільшення вартості власних оборотних коштів на 51278,0 тис. грн. У результаті спостерігається надлишок власних оборотних коштів для формування запасів. Таким чином, підприємство має ознаки стійкого фінансового стану. Це припущення підтверджується тим, що за період дослідження коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами залишається високим,

що свідчить про стійкий фінансовий стан ТОВ «Полтава-Сад». У 2017 р. спостерігався надлишок власних оборотних коштів на 1 грн запасів. Він становить 18,911 грн, хоча це значення менше у порівнянні з 2013 р., коли надлишок складав 26,279 грн. Отже, підприємство поступово збільшує рівень забезпечення діяльності власними оборотними коштами, тому й має ознаки стійкого фінансового стану. Проведемо розрахунок ефекту фінансового лівериджу для ТОВ «Полтава-Сад» (табл. 4).

Таблиця 4 Динаміка ефекту фінансового лівериджу ТОВ «Полтава-Сад» Полтавського району, 2013-2017 рр.

Показники	Роки					Відхилення 2017 р. від 2013 р.	
	2013	2014	2015	2016	2017	абсолютне (+; -)	відносне, %
Середньорічна величина позикового капіталу, тис. грн	28598	11865	63280	63119	110340	81742	285,8
Середньорічна величина власного капіталу, тис. грн	66092	53697	73754	127601	140979	74887	113,3
Коефіцієнт фінансового лівериджу	0,433	0,221	0,858	0,495	0,783	0,350	x
Податковий коректор	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0	x
Ставка відсотку за кредит, %	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	0	
Валовий прибуток, тис. грн	14160	21436	26192	58799	19011	4851	34,3
Середньорічна величина активів, тис. грн	94690	68318	137034	190720	251319	156629	165,4
Коефіцієнт валової рентабельності активів, %	15,0	31,4	19,1	30,8	7,6	-7,4	x
Ефект фінансового лівериджу	-0,032	0,174	0,038	0,022	-0,102	-0,070	x

Джерело: розрахунки автора

За аналізований період ефект фінансового лівериджу (табл. 4) змінював своє значення: був позитивним в 2014–2016 рр., але за умов залучення кожної додаткової одиниці позикового капіталу (при незмінній вартості його залучення) та зменшенні показника валової рентабельності активів, спостерігається в 2013 р. та в 2017 р. від'ємне значення прибутковості власного капіталу.

Зокрема, якщо у 2013 р. кожна гривня позикового капіталу ТОВ «Полтава-Сад» зменшувала суму валового прибутку на 0,032 грн при заданому рівні фінансових витрат на обслуговування боргових зобов'язань, то у 2017 р. – на 0,102 грн. Така динаміка пояснюється поступовим збільшенням боргового навантаження на підприємство. У 2017 р. ефект фінансового лівериджу досить суттєво знизився. В період погіршення кон'юнктури товарного ринку зменшується обсяг реалізації продукції, тобто зменшується і розмір валового прибутку підприємства та прибутку від операційної діяльності. У таких умовах від'ємна величина диференціала фінансового лівериджу формується навіть при незмінних ставках процента за кредит за рахунок зниження коефіцієнта валової рентабельності активів. Таким чином, за даних умов ТОВ «Полтава-Сад» доцільно було збільшувати частку банківських кредитів у певних межах, що призвело б до зростання коефіцієнта фінансового

лівериджу і, відповідно, збільшення суми валового прибутку.

Від точної ідентифікації загроз, від правильного вибору системи показників для діагностики залежить ступінь достовірності оцінки економічної безпеки підприємства та комплекс необхідних заходів щодо запобігання можливих загроз. Фактично будь-яку методику прогнозування банкрутства, оцінки кредитоспроможності позичальника, аналізу інвестиційної привабливості підприємства можна вважати такою, що присвячена проблематиці діагностики фінансового стану. Більшість з цих методик базуються на коефіцієнтному підході.

Здійснимо аналіз ймовірності банкрутства ТОВ «Полтава-Сад», використовуючи різні методики (табл. 5).

Аналіз даних табл. 5 показує, що за різними методиками визначення ймовірності банкрутства, ТОВ «Полтава-Сад» є платоспроможним підприємством з мінімальним ризиком фінансової кризи. За досліджуваній період показник діагностики платоспроможності Конана і Гольдера зменшився на 0,001 та у 2017 р. становив 0,135. Це свідчить про затримку платежів на 10-20 %. У 2017 р. значення п'ятифакторної моделі ймовірності банкрутства Альтмана становило 2,931.

Таблиця 5 Динаміка показників для діагностики ймовірності банкрутства в ТОВ «Полтава-Сад» Полтавського району, 2013–2017 рр.

Показники	Роки					Абсолютне відхилення 2017 р. від 2013 р.
	2013	2014	2015	2016	2017	
Показник діагностики платоспроможності Конана і Гольдера	-0,134	-0,132	-0,136	-0,133	-0,135	-0,001
Модель Спрінггейта	2,345	2,367	2,378	2,386	2,395	0,05
Z-рахунок Е. Альтмана – двофакторна модель ймовірності банкрутства	-0,178	-0,175	-0,162	-0,153	-0,145	0,033
Z-рахунок Е. Альтмана – п'ятифакторна модель ймовірності банкрутства	2,923	2,946	2,937	2,951	2,931	0,008

Джерело: розрахунки автора

Отже, ймовірність банкрутства для підприємства є мінімальною.

Висновки. Таким чином, ключову роль у побудові ефективного механізму господарювання відіграє своєчасне розпізнавання основних параметрів кризової ситуації з використанням як зарубіжних методик, так і вітчизняних аналітичних підходів. Головною характеристикою успішного та ефективного суб'єкта господарювання є його задовільний фінансовий стан. Саме тому керівники підприємств намагаються шукати напрями поліпшення фінансового стану, що є запорукою перспектив подальшого економічного розвитку. Проведена діагностика фінансового стану ТОВ «Полтава-Сад» показала, що

підприємство має високий рівень платоспроможності. Відбувається як збільшення вартості оборотних активів, так і рівня забезпеченості підприємства власним капіталом. З метою підвищення рівня фінансової стійкості підприємству доцільно нарощувати власний капітал шляхом збільшення розміру статутного та резервного капіталу; обсягів виробництва та реалізації рентабельної продукції; зменшення витрат на виробництво та собівартості продукції (робіт, послуг); покращення роботи фінансової служби; підвищення ефективності використання оборотних активів та управління дебіторською заборгованістю для забезпечення наступних виплат по довгостроковим зобов'язанням.

Література:

1. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підручник. К. : КНЕУ, 2013. 779 с.
2. Власюк В. Є. Формування фінансово-кредитної системи в умовах світової глобалізації. Фінанси України. 2015. №12. С. 89-94.
3. Гадзевич О. І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств : навчальний посібник. К. : Кондор, 2004. 180 с.
4. Гончаров А. Б. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Х. : ВД "ІНЖЕК", 2005. 240 с.
5. Готра В. В., Ріпич В. В., Дячок А. В. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його покращення. Вісник Мукачівського державного університету, серія "Економіка і суспільство". 2017. № 8. С. 219-223.
6. Довгаль Н. С. Методичні основи оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства. Науково-технічна інформація. 2008. № 4. С. 55-57.
7. Копчак Ю. С. Проблеми діагностики фінансового стану і стійкості функціонування підприємства. Вісник СумДУ. 2016. № 9 (68). С. 23-34.
8. Кудряшов В. П. Фінанси : навчальний посібник. Херсон : ОЛДІ-плюс, 2015. 356 с.
9. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія. К. : КНЕУ, 2009. 387с.
10. Підхонний О. М. Діагностика фінансового стану підприємства. Економічні науки. Серія "Облік і фінанси". 2017. № 23. С. 234-237.
11. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства : підручник. К. : КНЕУ, 2001. 528 с.
12. Сычева Г.И., Колбачев Е. Б., Сычев В. А. Оценка стоимости предприятия (бизнеса) [учебное пособие]. Ростов на Дону : "Феникс", 2003. 457 с.
13. Фролова Л. В., Григораш О. В. Управління економічним потенціалом торговельних підприємств : монографія. Донецьк : Ноулідж (Донецьке відділення), 2013. 201 с.
14. Цигильник І. І., Бибик Я. Р., Ємбрик М. Я., Паращич В. Ф. Економіка підприємства (в питаннях і відповідях) : навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2013. 168 с.
15. Шпак Н. З., Рудницька О. М. Система управління капіталом підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2015. №.10. С. 257-261.

References:

1. Andriyчук, V.G. (2002). Economics of agrarian enterprises. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
2. Vlasjuk, V.Ye. (2015). Formation of the financial and credit system in the conditions of world globalization. *Finances of Ukraine*, 12, 89-94 [in Ukrainian].

3. Gadzevich, O. I. (2004). Fundamentals of economic analysis and diagnostics of financial and economic activity of enterprises. Kyiv: Condor [in Ukrainian].
4. Goncharov, A. B. (2005). Financial Management. Kharkiv: VD "INZHEK" [in Ukrainian].
5. Gotra, V. V. (2017). Diagnostics of the financial condition of the enterprise and ways of its improvement. *Bulletin of the Mukachevo State University, series "Economics and Society"*, 8, 219-223 [in Ukrainian].
6. Dovgal, N.S. (2008). Methodical bases for assessing the efficiency of using the resource potential of an enterprise. *Scientific and Technical Informatio*, 4, 55-57 [in Ukrainian].
7. Kopchak, Yu. S. (2016). Problems of diagnostics of financial condition and stability of the enterprise's functioning. *Sumy State University*, 9 (68), 23-34 [in Ukrainian].
8. Kudryashov, V.P. (2015). Finances-Kherson: OLDI-plus [in Ukrainian]
9. Lakhtionova, L. A. (2009). Financial analysis of subjects of management . Kyiv: KNEU [in Ukrainian]
10. Podhomniy, O. M. (2017). Diagnosis of the financial state of the enterprise. *Economic sciences. Series "Accounting and Finance"*, 23, 234-237 [in Ukrainian].
11. Pokroplyvny, S. F. (2001). Economics of the enterprise. Kyiv : KNEU [in Ukrainian].
12. Sycheva, G. I. (2003). Estimation of the value of the enterprise (business). Rostov on the Don: "Phoenix" [in Russian].
13. Frolova, L. V. (2013). Management of the Economic Potential of Trade Enterprises. Donetsk: Nulledzh (Donetsk branch) [in Ukrainian].
14. Tsigilnik, I. I. (2013). Enterprise Economics (in questions and answers). Kyiv: Center for Educational Literature [in Ukrainian].
15. Shpak, N. S. (2015). Capital Management System of the Enterprise. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, 10, 257-261 [in Ukrainian].

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License